JOSEF MALÍNSKÝ:

O organisaci a úkolech sirotčích stolic.

Jednou z nejcharakterističtějších a mohu říci snad ojedinělou institucí na Slovensku jsou sirotčí stolice.

Hlavním a dosud platným zákonem, obsahujícím ustanovení o sirotčích stolicích, jest zákonný článek XX. z roku 1877, který byl změněn a doplněn mnohými pozdějšími zákony a nařízeními, z nichž uvádím:

Čl. VI. z r. 1885, čl. XVI. z r. 1894 a čl. VIII. a XXI. z r. 1901.

Dle § 176. čl. XX. zákona z r. 1877 jsou poručenskými úřady prvé instance sirotčí stolice.

Pro celý obvod jedné každé župy jsou ustanoveny t. zv. Župní sirotčí stolice. Z pravomoci těchto sirotčích stolic jsou vyjmuta města municipální, města se sřaděným magistrátem a potom některé velké obce, které spravují v I. instanci poručenské záležitosti svých příslušníků vlastními sirotčími stolicemi. — Sirotčí stolice jsou tedy institucí autonomní.

Župy, města municipální a města se sřaděným magistrátem mají poručenskou pravomoc ex lege, kdežto obce, a to toliko ty, které mají dostatečné prostředky, jsou pověřeny pravomocí poručenskou ministrem vnitra po slyšení příslušného administrativního výboru. (§ 174. zákonného čl. XX. zákona z r. 1877.)

Municipální města jsou na Slovensku toliko čtyři, a to: Bratislava, Košice, Báňská Štávnice a Komárno.

Rozdělení na města se sřaděným magistrátem a pak velké a malé obce zakládá se na § 1. zákonného čl. XXII. z r. 1886, dle něhož rozdíl mezi velkými a malými obcemi spočívá v tom, že prvé jsou schopny na ně zákonem přenesené agendy samy spravovati, kdežto malé obce musí se za tím účelem spojiti s jinými obcemi.

Sirotčí stolice skládají se z předsedy, dvou přísedících a notáře, který však má hlasovací právo, jen když substituje některého přísedícího. Předsedou sirotčích stolic měst municipálních a se sřaděným magistrátem jest starosta.

Do zasedání sirotčích stolic jsou municipální výbory a i městské výbory oprávněny vysílati své členy, kteří ale počtem nesmějí přesahovati počet řádných přísedících sirotčí stolice. Tito mimořádní přísedící mají sice právo hlasovací, ale jsou též zodpovědni v mezích svého vota.

Přísedícím sirotčí stolice bez práva hlasovacího jest župní, pokud se týče, městský fiskál. Sirotčí stolice musí si však vyžádati náhled fiskálův ve všech právních a sporných otázkách.

Úkolem fiskála jest bdíti nad zachováním zákonů a nařízení, důsledkem čehož má odvolací právo proti každému meritornímu usnesení sirotčí stolice. By mohl fiskál toto své právo vykonávati, jest sirotčí stolice povinna svá meritorní usnesení krátkou cestou mu sděliti.

Fiskál může býti také pověřen sirotčí stolicí, aby její zájmy neb zájmy poručenců potažmo opatrovanců zastupoval u soudu.

Pokud se týče předběžného vzdělání řádných členů sirotčí stolice, vyžadují se právnická studia u předsedy a obou přísedících toliko při sirotčích stolicích župních a měst municipálních, kdežto při sirotčích stolicích měst se sřaděným magistrátem a obcí stačí, když právnická studia absolvuje předseda a toliko jeden přísedící (§y 177.—181. zákonného čl. XX. z r. 1877.).

Sirotčí stolice vydávají svá meritorní usnesení v zasedáních, která jsou veřejná. Veřejnost může však z důvodů mravnostních anebo s ohledem na zájmy stran býti vyloučena. (§ 186. zák. čl. XX. z r. 1877).

K platnosti usnesení sirotčích stolic stačí přítomnost předsedy a dvou řádných přísedících, z nichž jeden může býti nahražen notářem anebo delegovaným přísedícím (§ 187. zákonného čl. XX. z r. 1877).

Sirotčí stolice usnášejí se většinou hlasů a každé meritorní usnesení musí býti odůvodněno a podepsáno předsedou. (§y 188., 189. a 195. zákonného čl. XX. z r. 1877).

O místní kompetenci sirotčích stolic nerozhoduje zpravidla bydliště poručencovo, pokud se týče, opatrovancovo, nýbrž jejich domovská příslušnost. Může však býti na základě žádostí poručníka resp. kurátora anebo poručence resp. opatrovance přenesena na sirotčí stolici stálého pobytu posléze jmenovaných.

Rovněž může žádati sirotčí stolice, v jejímž obvodě leží větší část majetku poručence, pokud se týká, opatrovance, aby tito byli podřízeni její sirotčí kompetenci. (§y 198.—200. zákonného čl. XX. z r. 1877.)

Kompetenční spor mezi sirotčími vrchnostmi téže župy rozhoduje příslušný župní administrativní výbor, v případě pak kompetenčního sporu mezi sirotčími stolicemi různých žup rozhoduje ministr vnitra, kterému musí býti též oznámeny kompetenční spory mezi sirotčími stolicemi a soudy. (§§ 203. a 204. zák. čl. XX. z r. 1877.)

Zákonným článkem XVI. z r. 1894 pozbyl platnosti celý oddíl VI. zák. čl. XX. z r. 1877, pojednávající o řízení v záležitostech dědických.

Nebylo mi možno opatřiti si překlad článku XVI. z r. 1894 a proto musím se omeziti na písemné sdělení župní sirotčí stolice v Bratislavi, která ve slovenském znění uvádí:

„Teraz je na Slovensku v každej pozôstalostnej záležitosti pozôstalostným súdom okresný súd.

Sirotská vrchnosť v pozôstalostných záležitostiach len na toľko pokračuje, že vymenúva tútorov a kurátorov pre zainteresovaných poručencov a preskúma a schvaluje medzi stránkami pred verejným notárom uzavretú dohodu.

Okresným súdom poverený verejný notár totiž je povinný po dokonanom pojednavaní pozôstalosti všetky písma ku schváleniu uzavretej dohody patričnej sirotskej vrchnosti predostrieť. (§ 71. zák. čl. XVI. z r. 1894.)

Sirotská vrchnosť písma zvláštę stránkami uzavretú dohodu preskúma a v páde schválenia zápisnicu zavierkou zaopatrí a písma

patričnému okresnému súdu pošle, ktorý potom pozôstalosť dedičom odovzdá.

V tom páde, že by sirotská vrchnosť dohodu neprijala a pre poručencov za uražlivú držala, pošle písma okresnému súdu s dôvodmi odmietnutia schválenia a poznačí smer žiadaného nového pojednávania.

Bez schválenia dohody sirotnou vrchnosťou dohoda právoplatná nie je a súd pozôstalosť odovzdať nemôže.

V tom páde, že sa stránky pojednať a dohodu uzavrieť nemôžu, okresný súd stránky na súdnu cestu odkáže. (§ 84. zák. č. XVI. z r. 1894.)"

Sirotčí stolice nařizují též ve smyslu § 31. zák. čl. XX. z r. 1877 dání pod kuratelu, až na některé výminky, kdy nařizuje dání pod kuratelu soud, ale zpravidla i v těchto případech jmenuje kurátora příslušná sirotčí stolice na požádání soudu.

Sirotčí peníze jsou spravovány v sirotčích pokladnách.

Vlastní sirotčí pokladny mají toliko města a obce, kdežto peníze a cenné hodnoty sirotků podléhajících župní sirotčí stolici spravují berní úřady nacházející se v sídelním městě té které župy.

Do roku 1902 měly také župy své vlastní pokladny a sice župní hlavní a župní sirotskou pokladnu, na jejíž místo zákonným článkem III. z r. 1902 nastoupily berní úřady.

Způsob ukládání nebo umísťování sirotčích peněz jest různý.

Kumulativně spravované sirotčí peníze mohou býti zapůjčeny toliko proti amortisaci a to nanejvýše na dobu 32 let.

Na nemovitosti lze zapůjčiti sirotčí peníze jen do jedné třetiny odhadní ceny nemovitostí s podmínkou intabulace. Bližší podmínky půjčování a umísťování peněz sirotčích určují stanovy vydané municipálním výborem žup resp. municipálních měst anebo výborem měst se sřaděným magistrátem resp. obcí pověřených pravomocí sirotčí. Stanovy ty musí býti předloženy ministru vnitra ke schválení. (§§ 287.—289. zák. čl. XX. z r. 1877.)

Za zápůjčky ze sirotčích pokladen poskytované jsou zodpovědni členové sirotčích stolic event. městského magistrátu v mezích jich vota, pokud totiž nedbali při zapůjčování peněz zákonných ustanovení a jsou také v prvé řadě povinni k náhradě eventuelní škody. V druhé řadě jest škoda hrazena z reservního fondu sirotčích pokladen a konečně ručí za ni municipium.

Hotové peníze sirotčích pokladen mohou býti také uloženy v prosperujících ústavech peněžních, které určuje municipální výbor resp. městský výbor a za uložení peněz jsou v prvé řadě zodpovědni ti, kteří uložení peněz odhlasovali. (§§ 291. a 299. zák. čl. XX. z r. 1877.)

Sirotčí pokladny jsou oprávněny ve prospěch svého reservního fondu sraziti si z úroků, ze zapůjčených sirotčích peněz plynoucích, 10%.

S penězi v reservním fondu se nacházejícími disponuje administrativní municipální výbor a výbor města se sřaděným magistrátem, ale disposice své musí předložiti ministru vnitra ku schválení.

Pokud se týká odvolání proti meritorním rozhodnutím sirotčích stolic jest ustanovena § 207. zák. čl. XX. z r. 1877 15ti denní lhůta k podání odvolání, která počíná dnem doručení rozhodnutí sirotčí stolice, která v I. instanci rozhodnutí vydala. Odvolání má odkládací účinek, ale nevylučuje úkonů zajišťovacích. Nebylo-li odvolání v čas podáno, nabývá rozhodnutí právoplatnosti.

Stížnost proti výměrům sirotčí stolice nelze podati samostatně, nýbrž lze ji toliko spojiti s odvoláním.

Odvolání s příslušnými akty musí býti během 8 dnů předloženo vyšší instanci. (§ 205., 208., 209. a 211. čl. XX. zák. z r. 1877.)

O odvolání podaném proti rozhodnutí obecní sirotčí stolice rozhoduje v II. instanci příslušná župní sirotčí stolice a jako III. konečná instance rozhoduje příslušný administrativní župní výbor.

O odvolání podaném proti rozhodnutí župní sirotčí stolice nebo sirotčí stolice města se sřaděným magistrátem rozhoduje v II. instanci příslušný administrativní župní výbor a jako třetí, konečná instance ministr vnitra. Druhou instancí pro sirotčí stolice municipálních měst jest jejich administrativní městský výbor, třetí pak, konečnou instancí ministr vnitra. (§ 212. zák. čl. XX. z r. 1877.)

Ve všeobecných ustanoveních o řízení při sirotčích stolicích uvádí zák. čl. XX. z r. 1877 v §§ech 263. a 264., že hlavním úkolem sirotčích stolic jest pečovati o duševní a hmotné zájmy poručenců a opatrovanců. Sirotčí stolice mají dbáti toho, aby nedospělí, kteří jsou pod jejich pravomocí a to i nemajetní byli řádně připraveni pro své budoucí povolání. V nedostatku majetných příbuzných jest v prvé řadě povinností příslušných obcí podporovati nemajetné nedospělce. Ponévadž však obce ne vždy dostatečně se starají o své příslušné nemajetné nedospělce, byly v Uhrách zákonným článkem VIII. z r. 1901 zřízeny státní dětské útulky (asyly) pro děti nalezené anebo od sirotčích vrchností za opuštěné prohlášené.

Dle § 1. cit. zák. čl. z r. 1901 mohou býti chovány ve státních nalezincích toliko děti až do 7 roku svého věku. Toto ustanovení bylo změněno resp. doplněno § 1. zák. čl. XXI. z r. 1901, dle něhož děti před 7. rokem do státního nalezince přijaté mohou zůstati v nalezinci až do 15. roku svého věku, jestliže po dokonaném 7. roku nemohou býti umístěny v sirotčinci nebo v jiném dobročinném ústavě, nebo při dobročinném spolku.

Ve smyslu posléze uvedeného zákona mohou také děti, prohlášené vrchnostensky za opuštěné, po dokonaném 7. roku svého věku býti přijaty do státního nalezince, kde mohou zůstati až do svého 15. roku.

Republikou Československou byly převzaty do státní správy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi 3 dětské asyly a to v Košicích, v Rimavské Sobotě a Munkačevě.

Dle § 5. zák. čl. VIII. z r. 1901 mají býti hrazeny náklady, spojené s vydržováním státních nalezinců, jakož i výlohy, spojené s opatrováním a vychovávánim dětí do 7. roku jejich věku ve smyslu § 3. lit. d) zák. čl. XXI. z r. 1898 z krajinského choroléčebného fondu. Výlohy pak spojené s vychováváním a opatrováním dětí od 7.

do 15. roku mají hraditi příslušné domovské obce (§ 3. zák. čl. XXI. z r. 1901.).

Sirotčí vrchnosti spolupůsobí též při přejímání dětí do polepšoven a to v případech, kdy ještě dě.i vzhledem k svému mladistvému věku soudem trestány býti nemohou.

Na konec svého pojednání podávám seznam sirotčích stolic v jednotlivých župách, který jsem vypracoval na základě sdělení jednotlivých županských úřadů.

Kromě župních sirotčích stolicí, které jsou v sídle každé jednotlivé župy, a kromě sirotčích stolicí v municipálních městech, jsou v jednotlivých župách tyto sirotčí stolice:

Župa bratislavská: Trnava, Modrá, Pezinek a Sv. Jur.
Župa trenčínská: Trenčín a Žilina.
Župa nitranská: Nitra, Uh. Skalice a Nové Zámky.
Župa tekovská: Nová Báňa, Levice a Kremnice.
Župa hontianská: Ipolské Šiahy.
Župa zvoleňská: Báňská Bystřice, Brezno a Zvoleň.
Župa novohradská: Lučenec.
Župa gemerská: Rim. Sobota, Jelšava, Rožnava, Revúca a Dobšina.
Župa užhorodská: Užhorod.
Župa spišská: Kežmark, Nová Ves, Gelnice, Sp. Podhradí, Sp. Vlachy, Sp. Belá a Poprad.
Župa liptovská: Ružomberk.
Župa šaryšská: Prešov, Bardijov a Sabinov.

V župě oravské, abaujtorňanské, komárenské, turčanské a zemplínské není žádných městských sirotčích stolic.

Při tomto pojednání bylo mým úmyslem, podati stručný přehled organisace a činnosti sirotčích stolic, a podotýkám, že v jednotlivých bodech musil jsem se spolehnouti jednak na neautorisované překlady, jednak na ústní a písemné informace, získané u sirotčích vrchností, poněvadž mi nebylo vždy možno opatřiti si autorisované překlady příslušných zákonu a nařízení.

Zpráva o průběhu a výsledcích mezinárodní konference práce v Janově 1920.

(Podává delegát odbor. přednosta J. Soušek.)

(Dokončení).

Odpor loďařů na konferenci vedl anglický vládní zástupce, Montague Barlow, člen parlamentu anglického, rutinovaný politik. Týž poukazoval k tomu, že již v přípravném stadiu pro uzavření mírové smlouvy bylo navrženo zavésti 8hodinnou dobu pracovní, že však pracovní doba v námořnictví upravena bude zvláštní konferencí. Ve Washingtoně stanovena byla 8hodinná doba pracovní jen v průmyslu, ohledně námořnictví nemohlo se státi závazného

*) Mezinárodní konference práce v Janově 1920 sešla se 15. června a ne, jak bylo uvedeno v č. 11. chybou tisku, 15. března.